

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ХОРОВОМУ КОЛЕКТИВІ ЗАСОБАМИ СПІЛЬНОГО МУЗИКУВАННЯ

Грищенко Ігор

викладач

Кафедра мистецької освіти

Житомирський державний університет

ім. Івана Франка, Україна

Анотація. У статті розглянуто особливості формування сприятливого психологічного клімату у хоровому колективі. Проаналізовано значення спільного музикування як засобу розвитку колективної взаємодії, емоційної згуртованості та творчої співпраці. Окреслено основні психологічні чинники, що сприяють формуванню позитивного мікроклімату в хорі, а також подано практичні

рекомендації щодо згуртування колективу під час репетиційного процесу.

Ключові слова: хоровий колектив, психологічний клімат, спільне музикування, згуртованість колективу, творча співпраця.

Введення. Хорове мистецтво є унікальною формою колективної творчості, у якій успіх виконання залежить не лише від професійної підготовки співаків, але й від якості міжособистісних взаємин у колективі. Психологічний клімат у хорі відіграє важливу роль у формуванні атмосфери співпраці, взаємної підтримки та творчої активності. Наявність сприятливого психологічного середовища сприяє підвищенню мотивації учасників, розвитку їхнього творчого потенціалу та досягненню високого рівня виконавської майстерності.

У сучасній мистецькій педагогіці дедалі більше уваги приділяється не лише технічним аспектам хорового співу, але й психологічним умовам функціонування колективу. Саме тому питання формування позитивного психологічного клімату в хорі є актуальним і потребує теоретичного осмислення та практичного впровадження.

Мета та задачі дослідження. Проаналізувати роль психологічного клімату у хоровому колективі. Дослідити значення спільного музикування у формуванні згуртованості колективу. Визначити способи згуртування учасників хору через процес спільного музикування.

Результати дослідження і їх обговорення. Психологічний клімат у хоровому колективі є важливим чинником, який визначає ефективність творчої діяльності, якість взаємодії між учасниками та загальний рівень виконавської культури. Під психологічним кліматом розуміють сукупність емоційних, соціально-психологічних і міжособистісних відносин, які формуються в процесі спільної діяльності та впливають на самопочуття кожного учасника колективу [2]. У хоровому мистецтві цей аспект набуває особливого значення, оскільки виконання музичного твору потребує високого рівня координації, взаєморозуміння та емоційної єдності між хористами.

Сприятливий психологічний клімат у хорі проявляється передусім через атмосферу довіри, взаємної поваги та підтримки. Коли учасники колективу відчують себе психологічно комфортно, вони більш відкриті до співпраці, легше сприймають зауваження керівника, активніше долучаються до творчого процесу. У такому середовищі формується позитивна мотивація до занять, зростає відповідальність за спільний результат, а також підвищується рівень дисципліни під час репетицій [2].

Важливою складовою психологічного клімату є міжособистісна взаємодія між хористами. Під час спільного музикування учасники колективу постійно взаємодіють: слухають один одного, узгоджують інтонацію, динаміку, темп, характер виконання. Така взаємозалежність сприяє розвитку почуття колективної відповідальності та формує усвідомлення того, що успіх виступу залежить від злагодженої роботи всіх членів колективу. У результаті виникає відчуття єдності, яке зміцнює згуртованість хору.

Позитивний психологічний клімат також позитивно впливає на творчий

потенціал учасників. У доброзичливій атмосфері хористи не бояться експериментувати зі звучанням, проявляти ініціативу, пропонувати власні ідеї щодо інтерпретації музичного твору. Це сприяє більш глибокому осмисленню художнього змісту музики та підвищує рівень виконавської майстерності колективу [5].

Водночас несприятливий психологічний клімат може суттєво ускладнити роботу хору. Конфлікти, напружені стосунки або відсутність взаємної підтримки негативно впливають на емоційний стан учасників, знижують їхню мотивацію та можуть призвести до втрати інтересу до колективної діяльності. У таких умовах погіршується якість репетиційного процесу, знижується концентрація уваги, що безпосередньо відображається на рівні виконання музичних творів.

Особливістю хорового колективу є те, що психологічний клімат формується не лише через спілкування, але й через спільне емоційне переживання музики. Музичне виконання здатне об'єднувати людей на глибокому емоційному рівні, створюючи відчуття причетності до спільного творчого процесу. Саме тому атмосфера взаємної підтримки, довіри та емоційної відкритості є необхідною умовою для досягнення гармонійного звучання хору [5].

Отже, психологічний клімат виступає фундаментом ефективної роботи хорового колективу. Він забезпечує не лише комфортне середовище для творчої діяльності, але й сприяє розвитку командної взаємодії, емоційної єдності та професійного зростання учасників.

Важливим чинником формування сприятливого психологічного клімату в хоровому колективі є процес спільного музикування, який об'єднує учасників навколо спільної творчої мети та сприяє розвитку взаєморозуміння і довіри. Спільне музикування створює умови для формування згуртованості колективу. На відміну від індивідуального виконавства, у хорі кожен учасник є частиною єдиного творчого організму, де результат залежить від злагодженості дій усіх співаків. У процесі спільного виконання музичного твору формується не лише професійна взаємодія між хористами, але й глибокий емоційний зв'язок, що сприяє зміцненню колективу [3].

Також спільне музикування передбачає постійне взаємне слухання та координацію дій між учасниками. Під час виконання музичних творів хористи повинні уважно стежити за інтонацією, тембром, динамікою та ритмом не лише власної партії, але й інших голосів. Така взаємозалежність формує у співаків навички колективної роботи, адже кожен учасник розуміє, що гармонійне звучання можливе лише за умови узгодженості всіх елементів виконання. Водночас формується почуття відповідальності за спільний результат, що позитивно впливає на дисципліну та мотивацію хористів.

Вагомим аспектом спільного музикування є емоційна взаємодія учасників колективу. Музика має здатність об'єднувати людей через спільне переживання художнього змісту твору. Під час виконання хорових композицій учасники не лише відтворюють нотний текст, але й передають емоційний настрій, характер та ідею музичного твору. Спільне переживання цих емоцій створює особливе відчуття єдності, яке зміцнює психологічний зв'язок між хористами. Саме в такі моменти колектив починає відчувати себе єдиним цілим, де кожен учасник

доповнює загальне звучання [3].

Ще спільне музикування сприяє розвитку взаємної підтримки та довіри між учасниками хору. У процесі виконання музичного твору хористи нерідко допомагають один одному: підказують вступи, підтримують інтонаційно складні місця, орієнтуються на звучання сусідніх голосів. Така взаємодія формує атмосферу співпраці та взаємодопомоги, що є важливою умовою формування згуртованого колективу. Коли учасники відчують підтримку одне одного, вони почуваються більш впевнено під час виконання та активніше долучаються до творчого процесу.

Не менш важливим є той факт, що спільне музикування сприяє розвитку комунікативних навичок. Хоча у хоровому співі вербальне спілкування під час виконання відсутнє, взаємодія між учасниками відбувається через невербальні сигнали – погляди, дихання, рухи, реакцію на диригентські жести. Така форма комунікації розвиває чутливість до партнера по ансамблю, уміння швидко реагувати на зміни в музичному процесі та підтримувати єдиний виконавський задум [6].

Таким чином, спільне музикування є потужним засобом формування згуртованості хорового колективу. Воно сприяє розвитку взаємної довіри, відповідальності, емоційної єдності та командної взаємодії між учасниками. Саме через процес спільного виконання музики хор поступово перетворюється на єдину творчу спільноту, у якій кожен учасник відчуває свою значущість і важливість для досягнення спільного художнього результату.

Згуртованість хорового колективу формується поступово в процесі спільної роботи, взаємодії та спілкування учасників. Для створення сприятливої атмосфери в хорі керівник може використовувати різноманітні педагогічні та психологічні методи, які сприяють розвитку довіри, взаєморозуміння та відчуття єдності серед хористів.

Так, одним із ефективних способів згуртування є колективні розспівки та вокально-хорові вправи. Початок кожної репетиції є важливим моментом для створення робочої атмосфери. Спільні розспівки не лише готують голосовий апарат до співу, а й допомагають учасникам налаштуватися на взаємодію. Виконання вправ у групах або у формі «музичного діалогу» між партіями сприяє розвитку слухової уваги, взаємного слухання та відчуття ансамблю. Такі вправи формують навички співпраці, адже кожен учасник повинен уважно слухати інших і підлаштовувати своє звучання до загального хорового звучання [4].

Важливу роль у згуртуванні колективу відіграє використання ігрових елементів у репетиційному процесі. Музичні ігри, ритмічні вправи, імпровізаційні завдання допомагають зняти напруження, створити позитивний емоційний фон та активізувати творчу діяльність хористів. Ігрові методи особливо ефективні на початкових етапах формування колективу, коли учасники ще недостатньо знайомі між собою. Вони сприяють розвитку відкритості, комунікації та формуванню дружньої атмосфери.

Одним із основних засобів згуртування є спільне обговорення музичних творів і творчого процесу. Залучення хористів до обговорення інтерпретації твору, його художнього змісту, емоційного характеру сприяє формуванню

відчуття причетності до творчого процесу. Учасники мають можливість висловити свої думки, поділитися власними враженнями та пропозиціями. Такий підхід розвиває взаємну повагу до думки інших і формує культуру творчого діалогу в колективі [4].

Вагомим фактором зміцнення згуртованості є організація спільних творчих виступів і концертної діяльності. Підготовка до концертів, участь у фестивалях або конкурсах об'єднує учасників навколо спільної мети. Спільне переживання хвилювання перед виступом, радість від успішного виконання та відчуття досягнення результату значно зміцнюють взаємозв'язки між хористами. Такі події створюють позитивний емоційний досвід, який сприяє формуванню почуття гордості за свій колектив.

Не менш важливим є неформальне спілкування учасників поза межами репетиційного процесу. Спільні культурні заходи, поїздки, відвідування концертів, святкування творчих досягнень або пам'ятних дат допомагають учасникам краще пізнати одне одного в неформальній обстановці [1]. Це сприяє формуванню дружніх відносин, взаємної підтримки та довіри, що позитивно впливає на атмосферу під час репетицій.

Ефективним методом згуртування є також система підтримки та заохочення учасників. Позитивна оцінка результатів роботи, відзначення індивідуальних досягнень і подяка за старанність сприяють підвищенню мотивації та зміцненню самооцінки хористів. Коли учасники відчувають, що їхні зусилля помічають і цінують, вони стають більш зацікавленими у спільній діяльності та готовими докладати більше зусиль для розвитку колективу.

Крім того, доцільно створювати умови для рівноправної участі всіх членів колективу у творчому процесі. Хормейстер може залучати окремих учасників до виконання сольних фрагментів, допомоги в організації репетицій або підготовки концертних програм. Такий підхід сприяє розвитку відповідальності, ініціативності та відчуття власної значущості у колективі [5].

Отже, практичні способи згуртування хорового колективу мають комплексний характер і поєднують музично-педагогічні та психологічні методи роботи. Використання колективних вправ, ігрових методик, творчих обговорень, спільної концертної діяльності та неформального спілкування сприяє формуванню атмосфери довіри, взаємоповаги та творчої співпраці. Саме така атмосфера є основою ефективної роботи хору та запорукою його успішного розвитку.

Висновки. У підсумку відзначимо, що психологічний клімат є одним із ключових чинників ефективного функціонування хорового колективу. Він впливає на рівень мотивації учасників, характер їхньої взаємодії, а також на якість колективного виконавства. Сприятлива психологічна атмосфера сприяє формуванню довіри, взаємної підтримки та відповідальності за спільний творчий результат.

Важливим засобом зміцнення згуртованості хорового колективу виступає спільне музикування, у процесі якого формується відчуття єдності, розвиваються навички командної взаємодії та поглиблюється емоційний зв'язок між учасниками.

Позитивний психологічний клімат, що підтримується в процесі репетиційної та концертної діяльності, створює умови для гармонійної міжособистісної взаємодії та сприяє підвищенню ефективності творчої діяльності хору.

Список використаних джерел

1. Гавришко Н.Ф. Засоби налагодження сприятливого психологічного клімату в колективі: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра / Н.Ф. Гавришко. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2024. – 76 с.
2. Іванов Є. В. Соціально-психологічний клімат як фактор ефективності колективу / Є.В. Іванов // Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. Степана Дем'янчука. – 2025. – № 2. – С. 62-67
3. Мойсіюк В. Особливості роботи в хоровому колективі / В. Мойсіюк, А. Шкоба // Fine Art and Culture Studies. – 2025. – №4. – С. 113-119.
4. Смирнова Т.А. Хорознавство (історія, теорія, методика): навчальний посібник / Т.А. Смирнова. Харків: ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, 2010. – 180 с.
5. Mikkelsen H. H. Group Singing & Social Cohesion among students at Danish folk high schools: MA Thesis / H.H. Mikkelsen // Aarhus University, – 2022. – 79 p.
6. Miller S. J. Group cohesion and performance in university concert bands / S. J. Miller // NMU Commons: Northern Michigan University, 2009. – 80 p